

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нің Дээди

Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1925 чылы
Тыва Республикасы

1966 ч.

ЯНВАРЬ

28

ПЯТНИЦА

№ 23 (6349).

Өртөө 2 көп.

Совет-Вьетнам найырал ниитилелинин конференциясы

Совет-вьетнам найырал ниитилелинин ийги Бүгү-эвилел конференциясы Москвага болуп өткөн. Конференциянын киржикчилери ниитилелин сөз тыл ажылынын түнөсүлөрүн тугаадаштып, чаа баштаар черин сонгоша.

Вьетнам-совет найырал ниитилелинин Москвага келген төлөөлөрү, ВДР-нин Совет Эвилелинде элчининин хулаалгезин күтүсеп турар Ле Чанг, Мурнуу Вьетнамын достастарынын Национал фронтунун Доктамал төлөө теринин баштыннын орадакчызы Нгуен Ван Донг болгаш еске-лаа вьетнам эштер конференцияга аалчылар болуп киришкен.

Ниитилелин баштаар черинин даргазы, СССР-нин Министрлер Чөвүлелинин Күш-ажыл болгаш ажил төлөвиринин талазы-биле күрүне комитетинин даргазынын орадакчызы И. В. Горюшкин ол конференцияга отчет илеткед кылган.

«Силериниң-биле бис, вьетнам өмүктөр!» деп алуун-биле Москванын чогаалчык ниитилелинин келгенин келгенин. Совет-вьетнам найырал ниитилелинин төлөөлөрү, ВДР-нин Совет Эвилелинде элчининин ажылактары уван түвүдүн мастерлеринге аалды чораан.

Режиссёр Р. Л. Кармен, артист М. М. Штраух, журналист В. Б. Кассис, Социалисттик Күш-ажылдын Маалыры В. В. Ермилов болгаш оон-лаа өскөдөр келгенин санал берип, маалымдыг вьетнам улус-биле эп-сеткил каттыштырылганын илертейлаан.

ВДР-нин СССР-де элчининин бирги секретары Нгуен Мать Кам келгенин киржикчилеринге байыр чедирген.

(СЭТА).

СЭКП-нин XXIII съездизинге уткүштүр

Бригадирнин уруу

Чөөн-Хемчин районунун Ленин аты-гай болган — хар эвээ, а ол хире-инде соогу аажок. Мындай кыш малчыларга-лаа чымашты, малга-даа халалыг болуп. Бир эвес кызып амылдавас болза хором, суг чедиш-пези шээр малга дык айылдыг. Бүгү хемчеглерни ал келгенинистиң түңүлүнде малыс колдуунда-ла күсүк хевээр. Партияның ам болуп съездизинге алар кылдыр бо чылын бүгү чаш төлдү бүрүнү-биле дорук-турарын хүлүзүп алган амылдап турар бис. Амдыызында оодаан бүгү койларның хураганнары бүрүн камгалап алдыган.

Чаш төлдү менди доруктурарына ында амылдап турар саманщик кыстар шынап-ла илдепкейлиг кир-жил, бригаданын хоочун малчына-рынын шыны дузалакчылары болуп турарлар. Оларның бирээзин бо чур-руктан көрүп тур силер. Бо болза бригадирнин уруу комсомолчу Ольга Монгуш-тур.

Анык саманщиктин ажил-херектери-биле танышарга солун: — Хураган ажаары база-ла белем эвес болгай. Бо амылга канчал өөр-ини бергенинчини чугаалап берип көрүдөрүм? — деп, айтырага мын-чаар харыылаар:

— Мээң аа-нем шагдан тура-ла малга амылдап келген улус. Олар-ның чанынча амылдап чорааш, мал-ды ажаарын, чаш төлдү өстүрерин нара чамымдан тура хамгаарар, ол белем эвес амылга хандыкшык бер-ген кижин мен. Эрткен чылын бир-ле дугаар саманщиктээш, 80 амыг ху-раганны доруктургаш, дугааган мен. Ынчан мээң холумга турган хураган-нары деңгели эки, мадым-шыраак өстүргөн деп хүлүзүп алган чүве.

— Чаш хураганнары ажаарында кол-ла чуул чүү деп бодаар силер? — Хураганнар ажаарында чини чүве черле чок деп бодаар мен. Ток дүшкен хураганга мезиниң азын эм-зиринден эгелээш бүгү ажил ха-рысалгалыг. Чаш малдың ишти өскөзүл, белем-селен чөмг таар-шылаш болуп. Ынчангаш борта эне-не кынамчалыг болуп, тускай эрте-мингерин сүмезин буз-гар амылдаары негет-тинер. Аааа дээр, олар-ның турар намаалары-ның температурасы бе-зин онза улуг рольдуг болуп. Мен бодаарымга, саманщик кижин аап-сап аарыларны танып билер, ону эмириниң аргазын база шынгадып алган турар болза эки. Ол дээр биске докта-мал кээп турар мал эм-чилерин солур дээң ол эвес, а херем апарганда хураганнарың аарыла-рын эмнеп, дуза көргү-зөр аргалыг болуп дээ-ни ол.

Ольга Монгуштуң бо чылгы планнары, салып алган сорулгалары улуг. Хойму бригадага ниити-зи-биле чээрби амыг саманщиктер амылдап эгелээш. Оларның кижин бүрүзү чүс хураганны хүлүзүп алгаш, өстүрер ужурулуг. А Оларның социалист хүлүзүлгезиндиг деп бодаар силер? Ол дугайын ком-сомолчу кыс боду мын-чаар чугаалаар:

— Мээң аа-нем шагдан тура-ла малга амылдап келген улус. Олар-ның чанынча амылдап чорааш, мал-ды ажаарын, чаш төлдү өстүрерин нара чамымдан тура хамгаарар, ол белем эвес амылга хандыкшык бер-

ген кижин мен. Эрткен чылын бир-ле дугаар саманщиктээш, 80 амыг ху-раганны доруктургаш, дугааган мен. Ынчан мээң холумга турган хураган-нары деңгели эки, мадым-шыраак өстүргөн деп хүлүзүп алган чүве.

— Чаш хураганнары ажаарында кол-ла чуул чүү деп бодаар силер?

— Хураганнар ажаарында чини чүве черле чок деп бодаар мен. Ток дүшкен хураганга мезиниң азын эм-зиринден эгелээш бүгү ажил ха-рысалгалыг. Чаш малдың ишти өскөзүл, белем-селен чөмг таар-шылаш болуп. Ынчангаш борта эне-не кынамчалыг болуп, тускай эрте-мингерин сүмезин буз-гар амылдаары негет-тинер. Аааа дээр, олар-ның турар намаалары-ның температурасы бе-зин онза улуг рольдуг болуп. Мен бодаарымга, саманщик кижин аап-сап аарыларны танып билер, ону эмириниң аргазын база шынгадып алган турар болза эки. Ол дээр биске докта-мал кээп турар мал эм-чилерин солур дээң ол эвес, а херем апарганда хураганнарың аарыла-рын эмнеп, дуза көргү-зөр аргалыг болуп дээ-ни ол.

Ольга Монгуштуң бо чылгы планнары, салып алган сорулгалары улуг. Хойму бригадага ниити-зи-биле чээрби амыг саманщиктер амылдап эгелээш. Оларның кижин бүрүзү чүс хураганны хүлүзүп алгаш, өстүрер ужурулуг. А Оларның социалист хүлүзүлгезиндиг деп бодаар силер? Ол дугайын ком-сомолчу кыс боду мын-чаар чугаалаар:

— Мээң аа-нем шагдан тура-ла малга амылдап келген улус. Олар-ның чанынча амылдап чорааш, мал-ды ажаарын, чаш төлдү өстүрерин нара чамымдан тура хамгаарар, ол белем эвес амылга хандыкшык бер-

ген кижин мен. Эрткен чылын бир-ле дугаар саманщиктээш, 80 амыг ху-раганны доруктургаш, дугааган мен. Ынчан мээң холумга турган хураган-нары деңгели эки, мадым-шыраак өстүргөн деп хүлүзүп алган чүве.

— Чаш хураганнары ажаарында кол-ла чуул чүү деп бодаар силер?

— Хураганнар ажаарында чини чүве черле чок деп бодаар мен. Ток дүшкен хураганга мезиниң азын эм-зиринден эгелээш бүгү ажил ха-рысалгалыг. Чаш малдың ишти өскөзүл, белем-селен чөмг таар-шылаш болуп. Ынчангаш борта эне-не кынамчалыг болуп, тускай эрте-мингерин сүмезин буз-гар амылдаары негет-тинер. Аааа дээр, олар-ның турар намаалары-ның температурасы бе-зин онза улуг рольдуг болуп. Мен бодаарымга, саманщик кижин аап-сап аарыларны танып билер, ону эмириниң аргазын база шынгадып алган турар болза эки. Ол дээр биске докта-мал кээп турар мал эм-чилерин солур дээң ол эвес, а херем апарганда хураганнарың аарыла-рын эмнеп, дуза көргү-зөр аргалыг болуп дээ-ни ол.

Ольга Монгуштуң бо чылгы планнары, салып алган сорулгалары улуг. Хойму бригадага ниити-зи-биле чээрби амыг саманщиктер амылдап эгелээш. Оларның кижин бүрүзү чүс хураганны хүлүзүп алгаш, өстүрер ужурулуг. А Оларның социалист хүлүзүлгезиндиг деп бодаар силер? Ол дугайын ком-сомолчу кыс боду мын-чаар чугаалаар:

— Мээң аа-нем шагдан тура-ла малга амылдап келген улус. Олар-ның чанынча амылдап чорааш, мал-ды ажаарын, чаш төлдү өстүрерин нара чамымдан тура хамгаарар, ол белем эвес амылга хандыкшык бер-

ген кижин мен. Эрткен чылын бир-ле дугаар саманщиктээш, 80 амыг ху-раганны доруктургаш, дугааган мен. Ынчан мээң холумга турган хураган-нары деңгели эки, мадым-шыраак өстүргөн деп хүлүзүп алган чүве.

— Чаш хураганнары ажаарында кол-ла чуул чүү деп бодаар силер?

— Хураганнар ажаарында чини чүве черле чок деп бодаар мен. Ток дүшкен хураганга мезиниң азын эм-зиринден эгелээш бүгү ажил ха-рысалгалыг. Чаш малдың ишти өскөзүл, белем-селен чөмг таар-шылаш болуп. Ынчангаш борта эне-не кынамчалыг болуп, тускай эрте-мингерин сүмезин буз-гар амылдаары негет-тинер. Аааа дээр, олар-ның турар намаалары-ның температурасы бе-зин онза улуг рольдуг болуп. Мен бодаарымга, саманщик кижин аап-сап аарыларны танып билер, ону эмириниң аргазын база шынгадып алган турар болза эки. Ол дээр биске докта-мал кээп турар мал эм-чилерин солур дээң ол эвес, а херем апарганда хураганнарың аарыла-рын эмнеп, дуза көргү-зөр аргалыг болуп дээ-ни ол.

Ольга Монгуштуң бо чылгы планнары, салып алган сорулгалары улуг. Хойму бригадага ниити-зи-биле чээрби амыг саманщиктер амылдап эгелээш. Оларның кижин бүрүзү чүс хураганны хүлүзүп алгаш, өстүрер ужурулуг. А Оларның социалист хүлүзүлгезиндиг деп бодаар силер? Ол дугайын ком-сомолчу кыс боду мын-чаар чугаалаар:

— Мээң аа-нем шагдан тура-ла малга амылдап келген улус. Олар-ның чанынча амылдап чорааш, мал-ды ажаарын, чаш төлдү өстүрерин нара чамымдан тура хамгаарар, ол белем эвес амылга хандыкшык бер-

— Мен бо чылын 150-ден куду эвес хураганнары доруктурар мен. Ол болза СЭКП-нин XXIII съездизин-ге мээң күш-ажылчы белээм болуп.

Комсомолчунуң сөгүзүң сөзү амыл-херектери-биле дүгүрү дээрзинге бу-зурээр бис. Чүге дээр, ол баштай хүлүзүп алган 45 хураганнар көң-чүг эки доруктурар турар.

А. ЧАРАШ-ОЛ.

ЧУРУКТА: комсомолчу Ольга Мон-гуш.

Фото А. ПОНОМАРЕВТУУ.

СӨЗҮН ЭЭЛЭЭН

АЖЫЛДЫҢ темпизин дүр-гедип тургаш, хүн - бүрүнүн нормазынын күтүсүлгезин 105 хуудан кудулапгаш, СЭКП-нин XXIII съездизинге күш-ажыл-чы белек-биле ужуражыр со-рулган Кызыл-Мажалык ав-тоажыл-агыинин коллектив боттарынын мурнунда салган. Сорулган чедип алыр дээш берген сөзүн автотранспортчу-лар быжыы-биле ээлевишаан, чылдын эрткен үезинде боттут ажалдарны кылып чоруткан. Январын 27 хонунун иш-тинде эң бедик көргүзүгүнү слесарьлар Сергир-оол Мон-гуш, Алексей Пиминов, токарь

МУУСЕДИРИН ХҮЛЗЭНГЕН

УЛУГ-ХЕМ РАЙОНУНУҢ Жланов атыг колхозунун Чолураа суурда Маскар Мукузика уурткан 22 кижин составтыг туудугу аяно январь 6-дан эгелээш, бо күнүрге чедир 401 кубометр туугу мыйжын Чыла-нылга болгаш Кызыл-Чаптап тайга-зында белеккен кескен. Ол мыйжын 163 кубометрин колхоз төвүнде пидорамаже чолжаалар өстүркен. Туудуга хергалар мыйжын планын партиянын XXIII съездизин-ге чедир күтүсүлгезин туугулар хү-лүзүлгезин.

Алааныссы бүдүрүлгезе туугу-ларда партия, профсоюз организа-циялары электри энергиязын амылгалыг, чаргылаан болгаш оон камналганын контролларын холга алыр ужурулуг. «Тыва коммуналь-ной» (начальник эң Чижик-ков) ол талазы-биле чаргылаан кошкар контроллар турар. Ол ор-ганизация болуунга аргезинде кыла электростанциялары боттарынын хергалыг эрткен чылдын 4-ку кубаргалына энергия камнап алыр тургаш, 2,5 мун киловатт-шакты ар-тыр чаргылаан.

Электриге камналганы чедип алы-рында оон үчүлүн чер-чеге чогуу-леннеде тургузары улуг ужуру-лаалыг. Каз-Хем районунун «Комму-низмче орук». Ленин атыг колхоз-тарында, Туран райулетпур комбина-зында, «Тыва лаг-дугу туугу» эрге-лениде электри чырынын кам чо-агылап, дун-хун тивийн кыспын турары канчап-лаа таарышпас. Амы-ларалга ону амылдап турарыныста хараалыг чуртталгалар ханы уй-гузун үзүп бергенде, «Алаалга кас-сазынга акшанар шыгжандар», «Амы-нар камгалалды алынар» дөөн улуг чаргалар кыгма-лаа амыг чок хын-контулар. Кызыл ээрге Абаканан-дузакчор хоорай. Оон дүңгени чы-рыны-биле Кызылдың Ленин болза хоорукуском база-ла херекке алы-чогуур. А бис чогуу-на ол хоорай-биле чаржып турар болгай бис.

Электри энергиязын камнаары дээш чарыкче чуртталгалар эге-лээш бүдүрүлгезе, колхозтар, сов-хозтар болгаш организацияларга че-дир киржир ий келген. Ол шимчээш кининин бирги оорунга коммуни-тер, комсомолчулар чорутур ужурулуг.

Иван Андреев, электрик Вла-димир Розенберг, моторист Андрей Ребенко, Анатолий Скобеев олар чедип алган. Ол эштерин кылган септегезин-ге көңүг эки деп үнөсөди бе-рип турар.

ХУРАГАННАР КӨВҮДЭЭН

Малың чаш төлдү менди камга-лап алырынга «Найрал» совхозтун малчынары эки белеккенген. Хой-жударың кышталарында енген эл-бек, өлөк четчир, 4050 хураган, 115 бызаа—ажыл-ишчилерин чокка чедир камгалап алгаш, доруктур-турар малы ол-дур. Булун-Терек салбырда 2139 хой төрөөн, хураган-нары менди. Малчынардан хойжу

Хөгүг аялгалар

Малчынарга концерт-тер чокка чаа «Торгал» суббота санымда дынна-тыг олодот чедери бот-товынгыр артистерге-ооа, оларны хүлүзүп ап-турар кижилерге-даа өл-лүнүг болуп чыгаажы-Ойрунук, Култура ба-жынынын танымын 61 кардыг Тиги Хунан-Доксон Болот-олдун, Карамын чолоткан кыс-ка шимин малчынар сонкурлар көрөккен. «Торгал» колхозтун кейээ кичүүкча өткүт бол-бот-тывыңыр артис-териниң аялган барык бол-

НАЙЫСЫЛАДЫҢ чаа булуну деп алаар 26-гы кварталда кайт-кайт ча-раш бажынар ула-улай туттуну-келген. Туудугуларын кызымал амылаанынын түнөсүлгезинде мила 36 аал ишти чурттаар, чаа хевирин бир чуртталга бажыны ийи хонук бу-рунгар амылаада кирген. 30 өг-

ХУРАГАННАР КӨВҮДЭЭН

Аралтап 170, Ховалыг Дойтаа 110 хураганныг болганнар. Хойжулар Серийн, Балган, Очур-оол оларга малың масалыг оол-лаашкыны чоруп турар. Хой хой оол-лап турар малчынарынын кыштал-ларында немеле «акшанчиктер» челе берген. Малчы ааларын фоньарлар, тускай хелтер-биле совхозтун дирек-циязы доду хандырган. Сүтүг түк чокка сөөртүп чедирип турар.

Хөгүг аялгалар

Малчынарга концерт-тер чокка чаа «Торгал» суббота санымда дынна-тыг олодот чедери бот-товынгыр артистерге-ооа, оларны хүлүзүп ап-турар кижилерге-даа өл-лүнүг болуп чыгаажы-Ойрунук, Култура ба-жынынын танымын 61 кардыг Тиги Хунан-Доксон Болот-олдун, Карамын чолоткан кыс-ка шимин малчынар сонкурлар көрөккен. «Торгал» колхозтун кейээ кичүүкча өткүт бол-бот-тывыңыр артис-териниң аялган барык бол-

бүлө дулгүлүлери алаш, чалгыс хүн халы улаа ол бажыкче келжү киргенер. 6 өг-бүлө дүүн көшкен.

Ажылалга кирген бажынын алаакы калын шунтуун магаан эд-дээр. Ынчангаш ам Ызылдын 26-гы кварталынын чуртталгалары элбек бараанын чанындан салып алыр ар-галыг болуп.

ЧЕМИШЧИДИЛГЕНИ ТӨП ТУРАП

ЧАЗЫН тарыыр шөлү чөмичи-тер ажил Чөөн-Хемчикте СЭКП-нин XXIII съездизин аял колхозта тулук чоруп турар. Херожон ажил-иштин Иргит Ковура дууртка 20 кижилит эвөөн Чоога-Аксынын тарас шөлү-де 400 тонна електри төккөн.

ШӨЛДЕРЖЕ органикти чөмичи-тиги

шөлүртүлгезин Барын-Хемчик-тин «Большевик» колхозунда база үргүлчүлөп турар. Олөк сөөртүп ажыла 8 кижин, 2 трактор быжылга-тынган. Ол эштер чокка чедир 620 тонна електри ховжү сөөртүп төккен. Тракторист Комхуу Отказ ул нормазын 120—130 хуу күтүсүлгезин СЭКП-нин XXIII съездизинин ажитаторун хүнүрге чедир 2600 тонна електри шөлө төккен турарын тараажылар хүлүзүлгезин.

ТАШКЕНТ. Узбекистаннын сая-тарында часык ажилдар эгелээш.

Суггарыла бугагарыкче сугну бадырган, чөмичишчилерини шөлөрдө төп, хөрүнүн илри-түшкени-биле удуурелип турар. Республиканын тускайжыктан 54 совхозтары салтары кыла амыл-аалынын хоралыг унштеринге болгаш аарыларынга ууур сайла-ралы амылдап турар. Механизм-торлар чаа салтары болгаш ви-нограалыктер оорутуп турарын-лаа оларын шөлү ийи мун тек-тар нежежир.

ЭЛИСТА. Артезианын машина-мал ажилынын станциязын

коллектив чакса белеккенге, ба-рик бүгү тракторларын, еске-лаа хой техниканы септеп алган. Чал чени белекчелеринин бүгү ажилдарын ситен келгелээ эге-лээринин мурнунда булар меха-низастап алырын шиттирлээш.

Индий улустун улуг байырлары

Индий улустун национал байырла-ры — республиканы чараанынын хүнүн Москванын сай-ниитизин ба-йырладыг эзу-биле демгелээш.

Найыралын совет ниитилелери-нин Эвилелинин президиумунун даргазы Н. В. Попова Индиянын СССР-де элчинин Т. Н. Баульге бол-гаш еске-лаа индий аалчыларга чымылганынын мурнундан ийи байыр чедирбишаан, найыралдык ин-дий улуска чедимшинерин болгаш чечектелишкенин күзөөш.

Базастанын Дээлн Совединин Президиумунун секретары Б. Р. Ра-мазанова, совет-индий культурауг

харылзаалар ниитилелинин орадак-чы президентин Е. О. Чешеве бол-гаш оон-лаа өскөдөр индий өмүктөр-ге ийи байыры дамчытканнар.

Индиянын СССР-де элчинин Три-локи Н. Кауль келгенин чүве чуга-лааш, индий-совет найыралды бол-гаш кады амылдажылыгын эрткен чыл улам-на быжылгалап деп демгел-лээш. Ол чыл Индиянын болгаш Па-кистаннын улустарында төөгүтүл чыл болган. Чүгүл бистин ийи чур-талгывыс эвес, харын бүгү кижини та-реелеткен тилим эгелээшкенин дээш СССР-ге ааруп четтирген илгерей-леп турар, ол эгелээшкени Ташкент

Индиянын президентинин орадак-чы

президентин Е. О. Чешеве бол-гаш оон-лаа өскөдөр индий өмүктөр-ге ийи байыры дамчытканнар.

Индиянын СССР-де элчинин Три-локи Н. Кауль келгенин чүве чуга-лааш, индий-совет найыралды бол-гаш кады амылдажылыгын эрткен чыл улам-на быжылгалап деп демгел-лээш. Ол чыл Индиянын болгаш Па-кистаннын улустарында төөгүтүл чыл болган. Чүгүл бистин ийи чур-талгывыс эвес, харын бүгү кижини та-реелеткен тилим эгелээшкенин дээш СССР-ге ааруп четтирген илгерей-леп турар, ол эгелээшкени Ташкент

Индиянын СССР-де элчинин Три-локи Н. Кауль келгенин чүве чуга-лааш, индий-совет найыралды бол-гаш кады амылдажылыгын эрткен чыл улам-на быжылгалап деп демгел-лээш. Ол чыл Индиянын болгаш Па-кистаннын улустарында төөгүтүл чыл болган. Чүгүл бистин ийи чур-талгывыс эвес, харын бүгү кижини та-реелеткен тилим эгелээшкенин дээш СССР-ге ааруп четтирген илгерей-леп турар, ол эгелээшкени Ташкент

Индиянын СССР-де элчинин Три-локи Н. Кауль келгенин чүве чуга-лааш, индий-совет найыралды бол-гаш кады амылдажылыгын эрткен чыл улам-на быжылгалап деп демгел-лээш. Ол чыл Индиянын болгаш Па-кистаннын улустарында төөгүтүл чыл болган. Чүгүл бистин ийи чур-талгывыс эвес, харын бүгү кижини та-реелеткен тилим эгелээшкенин дээш СССР-ге ааруп четтирген илгерей-леп турар, ол эгелээшкени Ташкент

Индиянын СССР-де элчинин Три-локи Н. Кауль келгенин чүве чуга-лааш, индий-совет найыралды бол-гаш кады амылдажылыгын эрткен чыл улам-на быжылгалап деп демгел-лээш. Ол чыл Индиянын болгаш Па-кистаннын улустарында төөгүтүл чыл болган. Чүгүл бистин ийи чур-талгывыс эвес, харын бүгү кижини та-реелеткен тилим эгелээшкенин дээш СССР-ге ааруп четтирген илгерей-леп турар, ол эгелээшкени Ташкент

Индиянын СССР-де элчинин Три-локи Н. Кауль келгенин чүве чуга-лааш, индий-совет найыралды бол-гаш кады амылдажылыгын эрткен чыл улам-на быжылгалап деп демгел-лээш. Ол чыл Индиянын болгаш Па-кистаннын улустарында төөгүтүл чыл болган. Чүгүл бистин ийи чур-талгывыс эвес, харын бүгү кижини та-реелеткен тилим эгелээшкенин дээш СССР-ге ааруп четтирген илгерей-леп турар, ол эгелээшкени Ташкент

Индиянын СССР-де элчинин Три-локи Н. Кауль келгенин чүве чуга-лааш, индий-совет найыралды бол-гаш кады амылдажылыгын эрткен чыл улам-на быжылгалап деп демгел-лээш. Ол чыл Индиянын болгаш Па-кистаннын улустарында төөгүтүл чыл болган. Чүгүл бистин ийи чур-талгывыс эвес, харын бүгү кижини та-реелеткен тилим эгелээшкенин дээш СССР-ге ааруп четтирген илгерей-леп турар, ол эгелээшкени Ташкент

КАМНАЛА гээн гэмнэл

1964 чыдын ноябрь 28-теги СССР-ийн Министрлер Чувуудын «Улус ажыл-агыйыга чыгыг, электр энергиязын болгаш одаар чуулду камныг чарыгдар дугайында» доктаалын чер-черле кайчар күүсөдип турарынын талазы-биле республиканын улусчу контролун массалык хыналдан эркен чыдын октябрь айлан чорудуп эгелээ. Бүдүрүлгелерин, колхозтарын болгаш совхозтарын улуг нуруузу хыналдан илереп турар четпестерин ларый элп алырынны талазы-биле хэстип хемчеглерин ап чоруда берилген. Ол камнаа электр энергиязын болгаш одаар чуулду чарыгалын өзгөчө дээш организастыг база техник хемчеглерин ажилда кылдып, оларны боттандырып турар.

Республиканын улусчу бүдүрүлгези колдуунда: 13,5 муң киловатт күчүдүгү Кызылдын электростанциязы, 5 муң киловатт күчүдүгү Ак-Довурактын болгаш 3 муң киловатт күчүдүгү Хову-Асынын 60 үш улуг электростанцияларын электр энергиязы-биле хандырынып турар. Оларын иштинде Кызылдын электростанциязынын күчүзү эркен чыдын декабрын төңүзүндө үшкү агрегаты ажылдап дужаан сөөдүндө 13,5 муң киловатт күчүдүгү апарган.

1965 чыдаа ол электростанциялар каттыгыр 77,463 муң киловатт-шак электр энергиязын бүдүргөн ийлеп, азы 1964 чыдаанын 19,201 муң киловатт-шак хей электр энергиязын бергенер. Электр энергиязын ажилда кылдырынып чыл планын 110 хуу күсөдип, 3,233 муң киловатт-шактын пландан ашар, оон иштинде 780 муң киловатт-шакты 4-кү кварталда бүдүргөн. Кызылдын электростанциязын коллектив чыдаа 4 миллион киловатт-шак электрэнергияны бүдүрү планын тургаш, 42,392 муң киловатт-шакты бүдүрүп, эки күш-ажылчы чедиринкини болган.

Партийжи амыдырал ПАРТИЯ БӨЛҮКТЕРИНИҢ РОЛЮ УЛУГ

СЭКП ТӨП КОМИТЕДИНИН ПЛЕНУМНАРЫ АЖЫЛ-АГЫЙ, КУЛЬТУРА ТУРГУЗУШКУНУГА КОММУНИСТИКТИН МУРНААЧЫ РОЛЮН УЛАМ БЕДИЛЕРИН ЧУГУЛАДЫН УРГУЛАП АЙТЫП КЕЛГЕН. АНАУ УНДЕЗЛЕЭШ, ЭРЭН РАЙОНУН ПАРТИЯ ОРГАНИЗАЦИЯЛАРЫ РАЙОНУНУҢ КОЛХОЗДАРЫНЫҢ МАЛ ФЕРМАЛАРЫНА 15 ПАРТИЯ БӨЛҮКТЕРИ ТУРГУСКУДАН. ЫНДА 147 КОММУНИСТЕР, ООҢ ИШТИНДЕ 72 КИШИ МАЛ АЖЫЛЫНДА ХААРА ТУТУНУП. КОЛХОЗДАРДА ПАРТИЯ ОРГАНИЗАЦИЯЛАРЫ АЖЫЛ-АГЫЙ АЛЫРДАРЫНГА ПАРТИЯ БӨЛҮКТЕРИН ЭРТКЕН ЧЫДЫН ИЮЛЬ, АВГУСТ АЙЛАРДА ТУРГУСКАН. ОЛАР МАЛЧЫНАН ОРТУЗУНГА ПАРТИЯНЫҢ ОРГАНИЗАЦИЯ АЖАЛДАРЫН КУШТЕДИРЕР ДЭЭШ ЭВЭШ ЭВЕС АЖАЛДАРЫН КЫЛЫП ЧОРУТКАНАР: ЧАМЫК СУББАРАН ФЕРМАЛАРЫНДА БОЛГАШ ХОЙЖУ БРИГАДАЛАРДА БАГАЙ ЭВЕС ТУНДЕДЕР КЕСТУП КЕЛГЕНДЭ.

Ленин атыг колхозтун төп сүт-бараан фермазында партия бөлүк мал кыштагалаашкынын билдиринде-биле организаастаа: мал кажаалары эки септетинген, сизен, сизос болгаш концентраттыг чечнер четчиринде белеткеттинген. Фермада малчынарнын чурттагала бажыннарын шуптузун чутайлап, чыгылап, кышалаан, кызыл буюдун септер берген. Малчынар ферманын бүгү септелге, өдөк бөлүп белеткээр, сизен, саван сөөртүр ажалдарын боттарынын жүж-биле кылдырын чамыл бодуруган. Эртен чыдын планын оонагаларын шупту күсөткен.

Партия бөлүк (урутукчуу Чамырык Намбай) коллективтин он хонук азы ай тундериин хуралдарга чугаалап, бар четпестерин дүргөн чайладырын, кылдырмай барган ажалдарын чедир кылдырыны хемчеглерин ап турар. Ында агитаторларын дамчытыр политикжизиндеги ажалды чоруп, партиянын ам болур сөздөинде утуктуру социалисттиг чарышты калбаткан. Фермада саачы, малдын буюзу тус-тус чаа хуузалелерин алган. 1966 чыдаа инеттен ортумаа-биле 1000—1200 литрден эвэш эвес сүтү саап, төртүтүнгөн баяаларын когалал чок камгалап, малды эвекти-сүткүр, менди кыш ажырып алырын, бирги чартык чыдын плавын өйшаанда күүсөдирин малчынар кол сорулга кылдыр салган.

Ол шыкаш «Чаа орук» көдөз ажил-агый артелинин Сувураа сүт-бараан фермазынын саанчылары, малчынары эркен чыдын продукция бүдүргөдирин планын баа күсөткен. Ында партия бөлүтүн урутукчуу Василий Даланай организастыг ажалды багай эвес удууртка. Малчынарын бот-идеякей белип, хей-ниинин ажалына киржилгесин ажилткен. Калбарган социалисттиг чарыш саанчылар Мылаа Лилиа, Иргит Шык-Саар, көдөз Совет депутаты Чурук болгаш өскөдөр-дээ тилкелерде болганар. Фермада кызыл булун кажангызынан-даа артык эки дериттинген. Баргүтүт агитацияны, малчынарын чаа беш чыл плавнын күсөдиринче, партиянын XXIII съездинде күш-ажылчы чедиринкине кыйгырган лозун, плакаттарын бижип аскаан, хаана солунуң, көргүзүт самбыраын тургускан болгаш номнарын, солун, сөзүлгөдирин белгезе база хостуг шактарда ойнаар шыдыраа, шашка, домино чүдөдери-биле хандырынган. Кызыл буюндо кино, концерттерин көргүзүп, анда лекция, бөдөдөдирин ургучу чорудар. Фермада малчынарга хергелээр аш-чеч продукттарын, өскө-даа бараанарын салып ап болур тускай ларекту ажиткан.

«Коммунистче орук» колхозтун №1 сүт-бараан фермазында Александр Селидин уруткан партия бөлүк малчынаран ортузунга политикжизинде ажалын багай эвес организаастаа. Ында коммунисттер шупту загалдыг: агитаторлар, пропагандистер.

Имдыг-даа болза колхозтарын чамык хову бригадаларында, хойжу бригадаларда тургускан партия бөлүктөрү ажилдаын тугарындан ында ажалдын ийити корум-чуруму кончт кошкак болуп турар. Кыштын бо дүвүрээзинин берге үезинде колхозтарын мал бригадаларында, фермаларында машина, техника кажангызынан-даа артык чугаа херектиг. Имдыг турбуже трактордарын, автомашиналарын кышкы үеде бүдүрүчүлүг ажилдарычче кичээтпей салба. Ам бо хунерде Ленин атыг колхозта 25 хей тракторлардан түздө 2—3, барык 30 хей автомашиналардан хунде 6—7-и ажилда турар. А өскө артыкнарын урелери урелген, ажилдага кирбестен. Техниканын септелгесин кончт шуптөк болгаш шынарын багай чорутур. Оон ужуруулан, ылангы тракторлардын урелер чоруктары денди көсөй. Ынчангаш колхозта залбий тыртыр трактор чок. А ыкка хей колаа хойларга залбийлар чор негеттинип турар. Чижээ, Тере-Хаа Левисекеринин хайаа хөрүктүн. Ында №2 хойжу бригадала оларын залбийлары дика негеттинип турга-да, анаа бар трактор тымылабын турар элентип.

Ажил-агый алырларында партия бөлүктөрүнүн ролон бедилер талазы-биле колхозтарда партия организациялары кичээтпейн ыракта чепес салып келген. Ажил-агыйнын чугаа алырларында партия бөлүктөрү дика улуг ролууг. Ынчангаш колхозтарда партия организациялары партия бөлүктөрүнүн ажалын үндөдирин-биле чаартып, практиктиг дуза чедирерин колаалыры чугаа.

С. МААДЫ.

ЭЛЕКТРИ, ЧЫЛЫГ ЭНЕРГИЯЗЫН БОЛГАШ ОТТУЛАР ЧУУЛДУ КАМНААР

газы аш Фетисов) бүдүрүлгө планын күүсөдөдө, электр энергиязын болгаш одаар чуулду камнаага чыгыг чарыгдар турарын болгаш дериглерин чотгаалгычы өзү-биле ажилдап турарын ай санында хынал болгаш анализтеп келген.

Ак-Довурактын электростанциязы бодунга хергелээр электр энергиязын 173 муң киловатт-шак чедир эвээжеткен, 1000 киловатт-шак электр энергиязын бот-үнесин 3 рубль чедир чигеткен. Бо коллективте сөөлү үеде экономика айттыргаларычче кол кичээтпейн салып турар апарган. Чартыкчы сааналарын ачызында 2000 тонна одаар чуулду олар камнап алганнар. Бир киловатт-шак электр энергиязына 1,154 кг хөмүр чарыгдар турда, херек кырында ол 1,025 кг болган. Бо чыдын ону олар улам эвээжетип тургаш, 855 тонна хөмүр камнап ал, 10,2 муң рубльдин орулдаын алып деп көргөнгөн. Ылап чедир алып дээш кымылар болза, ол биче эвес чедиринки болур.

Коммунал ажил-агый министрствонун электростанциялары ол талазы-биле база-ла чедиринкини ажалдап туралар. Эртен ажил-агый чыдында 431 тонна дизельдик кымыр чуулду камнап алган. Планада көрдүнгөни ботураа алырга, 1 киловатт-шакка-ла 550 грамм дизельдик кымыр чуул чарыгдар тургаш, херек кырында 389 грамм чарыгдарын багай деп болбас. Эргижирөөн дериглерин солуп, капитал септелгени чорудуп тургаш, келер чыдын ол санын 380 грамм чедир деп сорулга салдынган.

Хыналдын түнелинде хей-хөй улусчу бүдүрүлгелер, колхозтар, совхозтар болгаш организациялар эвэш вольтууг чедиринки болгаш дузалал станцияларын өдө кылган, сөтчиктерин, өжүр шиттерин тургускулаан, күчүзү хергелден ажил электростанцияларын солаан, дериглерин болгаш механиктерин бодунары-биле долдур чүдүреринин хемчеглерин алганнар.

Моон мурунда электр энергиязын болгаш одаар чуулду камнаар талазы-биле ажил бүдүрүлгелерге, колхозтарга болгаш совхозтарга кошкак тургустунган турган. «Тыва кобальт» тууг эргелели, автосептелге завод, Ак-Довуракта дузалар бүдүрүлгелер комбинаты, Чөөн-Хемчик биле Улуг-Хем районнарын чамдык ажил-агыйлары электр энергиязын болгаш одаар чуулду камнаар талазы-биле чамдык хемчеглерин ап чорудуп турар апарганын айтыр херек.

Бай-Хаактын райдетпур комбинатында 180 киловатт күчүлүг трансформатору ажилдап келгеннин түнелинде электр энергиязын арты чарыгдал турганын улусчу контролдер илереткен. Амгы үеде ону 100 киловатт күчүлүг трансформатор-биле солаан. Оон-биле кады электр шуптуун аде дөдөөн болгаш сөтчикти өскээр тургускан.

Бин-Хем болгаш Бай-Тайга районнарын чамдык ажил-агыйларында болгаш организацияларында чок-ка чедир-де электр улазынары багай байлаа турган болгаш сөтчиктер тургустунган турган. Ол чоруту амыг үеде эдил алган. «Кызыл-Хавак» шактазында дузалар дериглерин ажилдап турарын, электр энергиязын болгаш одаар чуулду камныг чарыгдал турган ургучу контролдеп келген. Чыдында чедиринде хойларларын агар чедирин өткенниден, дулаар немелде арматурасын тургусканын электр дам-

чыдылазын, ажилдаын экижиткенниден шакта коллектив элээн камнаганы алып аргалыг болуп келген.

Электр чырынын энергиязын болгаш одаар чуулду камнаарын талазы-биле улусчу контролду чорудуп турар хыналдазын дузаа-биле республикада ол талазы-биле эки ажилдар чорутууну турары өрүнтүп болбайн аан. Ол дээрде партия ТБ-нын март болгаш сентябрь Пленумнарын чурттуу экономикаын улам бедик чадага көдүрүлгөдөр комбинаты, Чөөн-Хемчик районнарын чугаа кулавырларынын бирээин бодур. Имдыг турбуже бистин чамдык бүдүрүлгелерин, тууг болгаш өскө-даа организацияларын улусчу контролду өй-шаанда кылган хыналдаларында түнел кылбайн турар.

Бисте улуг тууг организацияларын ап көрөөл. Эртен чыдын сөөлү кварталында «Тыва даг-дуг» тууг эргелели нитииз-биле 391 муң киловатт-шак электр энергиязын артыр чарыгалан. Ол дээрде дыка улуг каража-дыр. № 62 көжү чорур мехлонна ол-ла үенин дугуунда 66 муң киловатт-шак, «Кызыл тууг» эргелели — 45 муң киловатт-шак, пиво завод — 12658 киловатт-шак электр энергиязын артыр чарыгалан. Шак мындыг чоруктар-биле демиседип чер болганында калбарынын улусчу контролду чугаа сорулгазы болур.

Энергия болгаш одаар чуул камнагыны чамык колхозтар болгаш совхозтар кичээтпей салбайн турар. Дика хей ажил-агыйларда он үеде багай тургустунган, трансформаторларын пын эвс ажилдап турар, электр чырын кингрен шуптуунары хайгаралы багай. Каа-Хем

районун «Кызыл тууг» колхозунда 100 киловаттыг трансформаторун күчүзүнү чүгө 20 хуузу ажилдап турарында, 5724 киловатт-шак электр энергиязын халас барган. Шак-ла ыныг трансформаторлар Талы района көдөз ажил-агыйн дуржулга станциянда, «Коммунизм» херел» колхозта бар. Моон чүгө чурумчутпазы?

Улусчу контролду республика, районнар болгаш хоорайлар комитеттери боттарынын хуралдарында ол талазы-биле хыналдын түнелдерин чугаалажып, энергия болгаш одаар чуулду камнагында илерөөн четпестерин чайладырын ажил-агыйлардан, организациялардан негеп келгенер. Ынчалза-даа ол негелдер чамдык чедир амга чедир кошкак күсөдип турар.

1965 чыдын IV кварталында улусчу контролду шуптуу-биле «РСФСР-ин улус ажил-агыйында нефть продуктуларын чарыгалын чурумчулар дугайында» РСФСР-ин Министрлер Чувуудун 1962 ч. май 31-деги доктаалын күүсөдөдө, массалык-биле хынаар ажил республикада чоруттунган. Оон түнелде элээн хей четпестер илерөөн. Чүгө 1965 чыдын үш кварталыда бестин 977 тонна автобензин, 457 тонна дизельдик кымыр чуулду чамдык бүдүрүлгелер, министрстволарын база ведомстволарын ажил-агыйлары артыр чарыгалан. Нефть продуктуларын чарыгалын болгаш он кагалалы ылангы колхозтарда болгаш совхозтарда дыка таарымча чок. Ол талазы-биле хыналдын түнелин республиканын улусчу контрол комитетинде чугаалажып көргөн болгаш имдыг хары-салга чок чорукту кылдып турган Ке-дээ ажил-агый министрствонуга,

«Кызыл-Хавак» шактазынын болгаш Чадаанын хөмүр даш разрезин коммунал хандырылга чедиринге хөмүрү саарып турарын республиканын улусчу контрол база чугаалажып көргөн. Ол чедирге хөмүрү сорттар болгаш шынарын экижирер талазы-биле хемчеглерин ап чорударын дааскан. Амгы үеде хөмүрүн шынары ол бүдүрүлгелерге экижөө, эркен чыдын плавын олар ажил күсөдип шыдаан, 1 тонна хөмүрүн бот-үнеси 13 көпөк чигезен.

Электр энергиязы, чымылда одаар чуулду камнаар дээш чарышты чер болганында калбарынын партия, профсоюз, комсомол организацияларынын улусчу контролду кичээтпейн түвүгө турар кылдыр ажалдап болза чоруг. Оон бистин партияны, совет кадыг негеп турар.

А. ПОМИДАНОВ, республиканын улусчу контрол комитетинин ларганын ораакчызы.

Чоруунар чогузун, пассажирлер!

Кызылдың пассажирлер автоажыл-агыйнын эжинге эртенги хаадаан эгелээш, орай немзеге чедир хайгаарал турар болунарда, үнгөн-кирген машиналар черле үзүктөлбөс. Чолаачылар машинаын чепшээрдиг үндүрүп алгаш, республиканын аны-буру булунарнычче хал чоруп наарлар, а өскөдөр оон эеп кээп-ле турар. Чангыс хун иштинде чок амыг автобус-тар болгаш чин машиналар ооруктарга чоруп хунээр. Бо чыдын январь айнын баштайгы хунеринде бестин үш чүс бежен муң амыг кижини сөөрткен.

Чолаачылар коллективтин хундүлелин Василий Сапогов, Александр Малинин, Станислав Дериглазов, Василий Отов олар чедип алганнар. А слесарь Виктор Казанцевтиг дугайын эш-өөрү «шевер холдуг киче» деп чугаалап туралар, чүгө дээрге, оон септээн машиналары оорунка черле урелип туруптас. Ол дээрге, хей чыларда чыгып келген дуржулгазын ажалына кончү эки ажилдап кылдырын түнелди-р.

Ам чолаачылар коллективте сөздө муруну чарынын бо күш-ажылчы хунеринде машина бүрүзү орукчу үнүп, улам хей кижилерин чедер чегинге чедирип, олар чорун кылып алырын дээш бүгү чүдүлери кылып туралар.

ЧУРУНТА: Мурнакчы слесарь В. Казанцевтиг ажилдап турары.

Сөзү, фотоу И. МИЛОНОВУУ.

Театр болгаш бичин көрүкчүлөр СОНУУРГАЛ

Кызылдың хөгжүм-шия театрынын коллектив республиканын өзүп орай бичин салгакчылары уруттарга таарыштыр чогааткан шилерин тыва дылга оочудурун, белеткен, театрын 1966 чыдаа репертурында кырген. Салгак Мартай-оолга уруткан амык артистер бо хунерде республиканын барын талакы районнарында каах чотгаалып Богомазотук чогаатканы «Бичекей» база орус болгаш мепел удустарын тоолдарында таарыштыр чып тургускан «Тоол болгаш шыа» деп шилерин көргүзүп чоруп турар.

Олар бичин көрүкчүлөргө бараалгаткан соңуң баштайгы ээгелде Чөөн-Хемчик районун «Искра» көдөз ажил-агый артелинин клубуна көргөсө. Көдөз клубун аалын бичин ургалар долдур деп, «Тоол болгаш шыа», «Бичекей» деп шилерин уугу согуургал-биле көргөсө.

Хөгжүм-шия театрынын коллектив уруттарга шилерин белеткен, бичин салгакчыларга көргүзүп эгелээ чорук дыка-ла эки-дир. Моон мурунда уруттарга тускай үнүмүкүзү шилер болбаан боор деп бодай-дыр мей. Бистин клубун болгаш Чадаанын Култура бажынынын бот-тыгынын артистери уруттарга шилерин белеткээр чугула-деп, анаа башкы К. Сүтүтү

КУЛЬТУРА УНИВЕРСИТЕДИ

Тожуну Тоора-Хемге барган киж «Бөгүн культура университетинин ээгелгиг кичээл болур...» дээн чаралды эпти-де өскөдөр каар.

Университет ажилда-ла үш чыл чедип турар. Чарал чаралаа ынаан, а оон чорум ужу-утназы-биле танымалычче номчучуу чалады.

Бо чыдын январь айында эгези турган чүве. Соогу дөргөн гугау ажил турар кышкы кезе Тоора-Хем суурда эң көсүк бажың — Культура бажынычче кире бердим. Улуг залда улус-даа арбын болду. Удугаа чыгылааннар кичээтпейн апарды: кыскажак сынын, сизиг шырайдыг, аяныг кеттинген амык эр улус мурунуга көсүп келди. Культура университетинин ректору Владимир Максимович Озеров-тур. Бекжээ кичээлдерин программазын номчулду. Даштыкы болгаш совет классиктиг чогаалдарын аттары (уран чуул чогаалын) залга улай-улай мындап тургулаа. Чарлаттынганын бугулар «Аас-биле сайгар сөткүлү» деп ийит атыг үш аныг темага турсааткан кичээлдерин СЭКП-нин Тожу райкомунун агитация болгаш пропаганда кидиянын эргелдигин Валерий Владимирович Тимофеевтиг чүдүлү-биле эгелээни ол.

Валерий Владимировичинин лекциясында кол чуул фин композитор Ии Сибелустун (1865—1957 ч. ч.) чогаалыччы ажалын чугаалан болду. Сурагыг хөгжүмчүлүг чогаалдарын сайгарышаан, лектор фин бойдустун, фин чоюнуг дугайын каксы, ыналза-даа тода, бөдүтүн-биле, үзөгөр чугаа, чечен сөстөргө үндөйлөп чугаалаанын дынаачылар сонуургал-биле уткудулар. Финнер боттарынын чуртуну дугайында «9 ай дургунда кыш турар, үш ай

чайны манаан иделгелерге баар» деп тыныгыры-биле баштактанып турарын, «фин чон белең чүве ыттавас, сөске харам» чоннарын бирээни дээнин, база «үш харлында-на хаактал эгелээш» дээнин деминг шимээр-гешкин, чаптаашкын-биле дынамылар.

Ии Сибелустун сургаан аялгаларында ууялдуурин болгаш «Самбо» деп кинофильмде оон аялгаларын радиолаа (грампластинкаларга) ыратылааны солун болду.

В. В. Тимофеев лекциязынын ийиги кезеэн Москва театрларына турсааткан. Дараазында В. М. Озеров Огюст Роленин (1840—1917 ч. ч.) уран шиле (культура) чогаалдарына болгаш Никола Пуссенни (1594—1665 ч. ч.) чуруга чогаалдарына турсааткан чүдүлү номчаан. Ол 17—19 вектерде даштыкыда чуруга уран чүдүлүн (нимфони) сайгарытын, ол үедедеги классиканын болгаш реализмин уран чүдүлө салдар-хамаарылазын дугайын таймырылап, чуруктарын улагатыр ап аппараттын дузаа-биле экранга көргүсүлгөн.

Бети-ле дээрге, шажын-чүдүлгенин «он-загай арыг» кижилер — дариги бурганнар дугайында куурмак чүдүрүшкүнүн буруу шапкаан «Улуп чылар Венера» анымыг уран чуруганын чиктерин улустун мелединге ханызы-биле арты дээрин демелгээр херек. Ол дээрге амыдыралдын (ыныг болганда депилгенин) карангыг бөдүлүк чорун тилдээринге илгидир.

Культура университети чүгө бодунун адын сыкпаан эвес, мурунуга салдынган сорулгазын бо улааа база күсөтти дээрзинге чигинип чок болду.

Бо дээрге, ук университеттин чорудуп турар ажалын чүгө

Кысыбай ДОРЖУ.

Ир чедирлер. Аныак артистер Рая Сундуй Чылбыга биле Сарбапкыны. Борбадын Мадыр-оол Тимбетунуң, Валентина Сомам-Байр пионер оолдун, артистер Тамара Сат Хаан-Херетинин, Салгак Мартай-оол Айболит өмчигин, Оон Болдукпан Берүнуң ролдарында эки ойнап, амытанырыг хевир, чүзүп, ол олчадырызын көргөсө-нер.

Дараазында «Бичекей» сепега үнүп келген. Каас кол тергезин чуул ийип алган, бажын тыгэ ак пее-биле шарып алган Бичекей амыдыралыг бергезинге мууга-дал мылап турда, дуулазы Бичекей (артист В. Сомам-Байр) анымыдан артист утагыр, сагдыр чоругу көргөсө. Магыстаткач, чижээ, дөрбөч байларын ажил тилдөөринге ол бичин урут мерген утагыр. Бадачы хаанын (артист С. Мартай-оол) алыскач-чикөө, дөрбөч, мөгөч, харам, амыас чорун сагынтыр утагыг Бичекей ажил тыппел, аас-сөске алдыртпас чорун. Шып дээш бижыг туруптуу тымызыг бодулаан. Бодуну чүгө хунде хырын болан сактыр, амыр, чиприн болар, байлар чалпаалар аныктыг шик-кекчип ролон артист О. Болдукпан солун кылдыр ойнап.

М. СЕВЕН.

КӨДЭЭ ТУДУГ

ИИИ ЗВЕНО

Барын-Хемчик районун «Барын» совхозунда Монтуш Чан-аан-оолга болгаш Сарылар Кызыл-оолга удуруктуг туудуларын ийи звенозу 2 кыт ийи бажынарын январда ажилдаа кырген. Ам олар 12 аил ийи чурттар 2 кыт чаа хевирин туубу туудун март бетинде дооснап, ажилдага дужаар дээш ийити шөөрлөшкөн ажилдарын шалымын кылып туралар. Нормазын ургучу амыр күсөдип, кызымаккай ажилдап туралар тууду-жуаларын ийитинде хей.

М. ДЫЛАЙ.

ТУДУГ БЯЖЫН КЫЖЫН БЕЛЕТКЭЭР «Халмыг колхозтун төвүгө бо чымын 12 автомашина кирер гаракты, 200 ийи кирер механизастаттыгын чаа хевирин кажааны, бус-биле ийдер чунар бажынын, Баян-Кога бир хей кажааны, үш бажынын тудары планнаттыгын. Чаа туудуга белеткем мында дүргөн темп-биле ооруг турар. Тууду бригадала 500 кубометр ышты белеткээш, оон 200 амыр кубометрин тууду кылыр шөлчө сөөрткен.

Бин-Хем район.

С. ДАНГАА.

СУУРУН ЧААГАЙЖЫДАР

Мурнуку чылдарда «Тере-Хөл» колхозтун төвү Кунгуртугга чурттага бажынары, чаа школа, уруглар сады ажилдаа кырген. Ынчалза-даа эркен ийи чылда чурттага бажынарын тууду планнаттыгын турбуже, оларын чачыг-даа кылдырмай, саан кырында артаан. 1963 чылда туттунган бажынара экижир эргиппер, сонгалар, херизнер болгаш өскө-даа чедир кылдырмаан чүдүлөр амга чедир хевээр артаан.

Колхоз баштаар чери болган көдөз Совет колхозчу сурунугу туудун, оон чаагайжыдылаан хунун айттырылган дүрбөч болза чогур.

Ш. СЕДНП.

Кыргыздар | Магдалык дасыгы:

Барыйн-хемчик районунуң мыа ажил-агыг чериян Шыра-Булак участкада Хертек Дылап ол бир чыл десиктеп турар. Бодунуң харымылап турар черлери «Барлык» совхозтун деис-кэзери Аксы-Барлык ыңчаар арга-мыш камгаланып эки дөңгөлөк тургузуп, өрт айымалыга ууур демисезди чорудуп келгени дашт ону мыа ажил-агыг чериянде каш удаа шаңдап-мактап келгени таварымла эмес.

М. ДЫЛАП.

Мурнакчы чолаачы

ЧӨӨН-ХЕМЧИК РАЙОНУНУҢ «Большевик» колхозунуң чолаачысы Кара-Сал Бөка хүдэсин алаан машиназын мергенчилди башкарып, соң аяаа турар чорун бодурубай, эки ажилдап турар. Ылангыя эртек чыдаан күзүндө тараа сөөртүр онаалат-ым 150 хуудан кудулатпай келген. Ам ол тайгалан суурже топ-каш мыа сөөртүп турар. Хүдө 12 кубометр топкаш сөөртүр онаал-гаан 18 кубометр кылдыр ажыр күсөдип турар.

Х. АРАКЧАА.

...и чергелештир, кырганнарга

...нөмүрүлгөн чорудуу турар агитаторлары бирээси база эл. Аныяк почтачынын эки ажы-нын ачыында, республиканын айымысылындан ырак-даа болуусу, солуннары хүнүң-не өмчүп турар аралыг болган бис.

А. ДОПЧАА.

○

Солуннар озалдап турар

«Өөк» совхозтун Тарлаг салбы-нынч ыраккы малчынары ба-нык чартык ай дургуаунда 1966-ылдың чагыдылгаларын албаан. Ичангам солуннар таралдыла-ы удуз оозалдашкында. Мооң-ылдагааны малчынарга баар-усыйк почтачыны тургуспаныча, Дирекция, парторганизация-ыныдыг байдалды дүргөн өөренип-өөрү күзөчүг.

Солуннары, чагааларны Тар-лаг-Аксы, Малиновка фермала-ыныч потта машиназы чедирип-аар бол-ла. Оортон солун тара-рыг кижж чок. Чыгылган солун-ар үстү-частым чыгылаар бол-шан чамдык киксиритиң изэште-банды тырттар сааыны аперган. Малчынынарга солун чедирилге-нин дүргөдөй аргамы тыбар-журдуп.

Уйыт-М МАЛЧЫ

Чөөн-Хемчик районда СЭКП-ний XXII съездин аттыг колхозтун ажал-ишчилери Вера Чудьмуовна Байлакты мактап чугаалажып турар. Ол 1965 чылда тары боо-залыганың техниктериниң курузун эрткен соонда те-рөөн колхозунга кээп ажылдай берген. Чаа хүлээлгенин кууседиң эгелден баштайгы үезинден-не ол малчынар-нын хүндүн сеткилдиң хо-линин дарга-даа ол мурна-Чурунта:

Суг-биле хандырылганы

Оргу-Шелде хой оозлашкыны тү-лүк. Чаа төрүттүнген чаш хураган-нары менди өстүрер, улуг хойлар-ның кышкы ажаалдазын эки тургу-зар дээш хойжуларын ажылы куш-турар болганда, оон баары, кээ-биле калы 60 ажыг километр че-арттып турар. Ол шуут дөрт орук-ле чоругу эвес, хамык хойжула-кезир болбай, ыччанган эзөөсү.

Хонжу м. МААЖИН

РЕПЕР

де-даа тус черин байдагына
рыштыр спорттун аны-бүрү
теренгей хевирлерине маргыл-
чалары олар массалы-биле чо-
луп, оңче чоңу хандыкчылар
туруп.

СЭКП-нин ХХН съездинге ба-
лаан Программаны база СЭКП
и Комитетинин июнь Пленумуна
типтирин амыралга боттанды-
гына анык экенин комму-
ст. кижизидилгезинге күш-
туур, спорт улам-на салды-
р, угуз ролю ойнаар. СЭКП-нин
ХХН съездинге болгаш совет эге-
мектинин 50 жыл оюна алар
спорттун кышкы хевирле-
биле маргылчалар чер-черде
салыр этип турар. Районнарда
спорт чөвүлдини болгаш күш-
туур коллективтери дыштанар
иннери халас эртирбей, маса-
лал маргылчалары организаста-
на сонгараттынмас сорулга болур.
Чыг-культура организациялары-
н мурунда салдынган сорула-
лары илемеялг күсетпишан,
жет-сонгудайг хуралдары бол-
гон конференциялары чер-черге
организасты, бедик деңгелде эрти-
пни чугула.

А. КУМАЯК,
республиканын спорт
чөвүлдинин даргасын
оралкачы.

кан. Ынчанган колданада тойлар
сугат талааз-биле чедимче чо-
к болуп турар. «Сут-Хаа» советтун
дирекциясы бир машинаны сүт сөөр-
түрчөсү чорупу турга-даа, чолаачы
бүгү колданырга сугуу чогуур уеин-
де чедирип шыдавайн турар. Чола-
ачы советх төвү Суг-Асында чуртуп

күш четпес. Аргалык болза 2—3
шынаы тургузупса, ам-на тойла-
чогуур уеинде суксунун хан-
сугуры болур. Бу дугайында
тырыгны дирекция, Алдан-Мас
салбырны баштаар чери өөрө
көөрү чугула.

Бо салбырны Оргу-Шалде хо-
бигадынын байдалы ындыг-

Ыяш—чуртуп байлаа

Тес-Хем района ыяш ажил-агыл
черини коллективни салган сорула-
зын эки күөсүдип турар. Ыяшын кес-
кен арга-эеммерини 270 гектар
черин аштан аргылаан болгаш 5500
кубометр оттулар ыяшты белеткээш,
уугулар албан черини, эмеделген,
аптеканы болгаш организацияларны
оно-биле хандырган.

Ыяш ажил-агыл чери үш кезек,
алды чү гектар черге чан ыяш та-
рылганы чорулар тургаш, немелде
план-биле калы 805 гектарга чорут-
кан. Эки ажилланы дээш оно 12
ажидакчыларны профелелде органи-
зациясы шанынан. Самгаалайла С.
Монгун, Эрзиева Г. Нордуп, Шур-
макта Л. Соколова дааскан ажил-хе-
ректи ак сеткидип күөсүдип турар.
Чуртуп байлаа—ыяшты бүдүрүл-
е, албан черлеринге, организацияларга
болгаш кижилерге чөп ажилгатырар
дээш, ол үнеил байлакты камгалды-
гыг тургузар дээш ыяш ажил-агыл

черини ажидакчылары шын-
хайгаралды салын турарлар.

Монг-биле черелештир ыяш
лакты камгаласа, төтөгездер чөп
тар барын ескербей эртирпир
бас. Эринде «Коммунизмге ор-
колкостун туугу бирагызм ыяш
чүрүм чөк байлай-биле үргелд
кен, ынчангаш 120 рубльге шыр-
таткан. Тес-Хем районун ажи-
ны Ыргыс 10 кубометр ыяшты
лап кескеш, чус рубльге штраф-
кан. «Чодураа» колхозтун чан
малчыныны 21 гектар черге та-
йыл культуразын малга урей
тырган болгаш курунне 561 руб-
когаралды чедирген.

Бойду байлакты камгалары
маатыларын болгаш ажил-агыл-
ны, организацияларынн ыяш
хүлөдөш болгай. Бо дугайы
чөп ортузунга танылгыз ажи-
улам-на калбартыру чугула.

Ч. ЧОРБА

рир?

Бригадирлерниң болгаш салбыр эрелекчилериня берип турар мезгиле не? Оа берге. Чижээ, бригадир эш Ияпчылкы 62 тонна деп кирген ситени чүгзе 12 тонна болган. Аза бухгалтер учедунга бузураар бе? База берге. Оон чижээн үстүндө көрдүвүс.

Демги-ле ителкелди амынчаа хуралга чамалык аштерин: «Хойну 20 см чедир кылгы харга кытыпалч чооран-ла болгай биз. Харны далбайлар бе азы чок бе дээрини тускай эртемнигерлер өөренип көрүнир» деп чутагал турганы мырыял элдеп. Ужуру болза, далбайлылар, хуткөргөч доран аялде киирер терек, ынычаарга ам-аза «өөренип көөр» деп чутаа чогул чүү чүгезе үнөзилетингени шулт билинимес. Бир зөөс хар 20 см чедир кылмынчаары маанар болза, ам-аза үе бар ышка-жыл? Ычынала-да хойнуи бешка кайлы тире ийк. Оа хары харны хундур батыр ступул, олт илден кээрге, хойга бергезил бербес чүе бе?

«Тес-Хем» союгуз райончун башы

улук чартын (мал ажылынын азы-беле) зөөл турар болгай. Чыкала-даа ол ажы-агыйын уткучулары, ылагыа оон дирек эрткен чылдын ужуштартын биле ра-ла ам-аза тайбын турары чүү веге чедирип болорула дээрин ажал-ажыл бузургазе эрелекчил партия райкому-даа база райком-лаа билир-ле болгай. Ынча-да харны далбайларны чизе айткырыларыны ам-аза «өөр көөр» деп турарын чере чогул деп алаарыл? Оа-лаа канчаар. Ынык ам-аза уламчылап турары ондактыр.

Эрткен чылдын тончутунада кам Тес-Хем райончун партия комитетинин алымын чилдиринип гайында алаттыгын коргунчт турар. Бот-оожугар чорукту дүрбүс дагутайына айткыргы дурун турган телдөөрини сав болгаш конференцияга хулдоп ала доктаал-да бар. Ону ам баса кичи көөр болза артык зөөс боор.

С. ТАМБА

«Шымын» корреспондент

1988 22

1966 г. январь 28

Ак-Турк школарынын башкылары

тургуларга бийыгы билдизгери бээр дээр кызыкма ажаллап турарлар. Боттарыны ажалында чезер, четтеп чутулдери сумелзирлер. Оу шыкка кой ортузунга кей-няити ажалынга башкылар идекелешилер.

И. ШЕРИГ-ООЛ.

Уауг-Хем район.

Чадана 8 чыл школазынын чанында кезежи школаз 3—9 клас чедир 90 харе комсомолчулар хаара туттуналга. Сес чыл школазынын башкылары аныктарыны өөрдетиле-ниче сагыш салып турар. Кызыл-Хамак фермазында бешки классты база ачтынар.

Х. ДОРЖУ.

чаалап алган. Вера Чүлүдүмовна агитичи, колхозта хараажаннар чөвүлөчүлө хараажан чонга энес, өскөлөргө үлөгерин көргүзүп турар.

Байдак.

Фото С. Феонистовтуу.

Бригадистар

Бригада төрөөн 754 хомьилан 754 хураганын алган. Он оозу багал эвес-тир, харын. Бир эвес сугталы баксыраар болза, чөж-лаа чөм түрээ малдын нити байгалы баксырап болур. Бригадил М. Оттук бодучу аажалгаанында төрөөн 170 хомьилан 174 хураганын чидирг чөкка алган. О. Дажы-Наччал 161 хомьуну 161 хураганын, О. Сүрүнчал — 131 хураганын алган. Салбырын Шөк пөрдө хойжу бригадынын сугталалы-биле байгалы моон база-д дээрлөвөс.

О. НАВАА-СҮРҮН.

Бора-Шай әге шкоказы бирги чар
тык чыды чедишкенини дооскан
Нияти шкоказы өөредилге хууэ
98 болган. Башкылар коллективи кы
зымакка ашылган, өөредилге-кижи
зидилгели ачылче улуг кичээнге
салганынан өөренигчилерини 42,
хууэ 4—5 демдектерге өөренин.

Т. КУУЛАР.

Өвүр район.

— ○ —

«Үжүглелдин»
ачызында

— Уруглар, «Үжүглелдин»
ачызы-биле номчул, бижип турга
кыдыр өөренип алаан-дыр би

Силернин араңарда кончуг эк
номчуп, бижип билирлер хөй —

дәш, Чөөн-Амчик районун Кызыл-Тайга 8 чыл школызын бири класкын башкысы Чойга Тереховна Ондар эки өөрө дилгелди 10 хире өөреникчилернин аттарын санап адады.

Бо улаада оон бириг класкычлары баштайгы эге билигин алганы «Үжүглел» үдөп турганын ол. 19 бичини оодду, уругулар болгаш чаагатыглар ала-өөлө класкы додур олурупканан. Эжикти соктаан соонна калыг картон саазымдан кылган «Үжүглел», «Төрөң чугаа» деп бижиктердиг биш класкычлар кирип кедилер.

Бирги класкычлар «Үжүглелин» үдөп тура, чартык чылга чейин алганы билгилерин көргүсү тулур. Шулукур-лаа чугааланар туур. Уругуларын шулукуртин, тынмызктарын тынмаш, моон соонга оон-лаа эки өөренирини күзгөш, «Үжүглел» байырламшалар чоруту. Оон соон дарый бириг класкычлар «Төрөң чугаанын» чагыс-сөзүн тынмап, ову күлөп адылар. «Төрөң чугаа» класкы бичини чаштарнын арасына барып олуруп алган.

Н. ОСНАЛ-ОД

III. THE

ШЫҢ

ШЫН УЛУГ САТИРИК, РЕВОЛЮСЧУ ДЕМОКРАТ

Безлешкенин шыгы өрөөнүнүн, Чернышевскийдин, Добролюбов-тун, Некрасовтун чок эки Салтыков-Штерин орус болгон делегей литературынын салым-чалууна, жогоркудунан канчаар-даа аажок улуу сатирин чечирген. Гогольду сатиринин революсчү чакыдырды ол уламчылап, оңче ханымчылап, хей саным, бедик уран чечен сатира, жогордун тургускап. Оң оң чогаалдары түгөй XIX вектин ийги чартынын үзүндө Россиянын күрүнө тургузуп калды байдалга турганын шыгымы-биле шүгүмчүлөөндөн аныда, чоңу дараа турар инити-деди сойлап бижээ.

XIX вектин ийги чартында Россиянын болгон барым чүтүн чыгыс-даа чогаалдын крепостниктиг болгон буржуаздык дорбети дорамчылашканын коргунуч байдалын Салтыков-Штерин шыкап кычарып көргөзсө. Бодуну чогаалдык ажд-чорудулашканын сөзгү орунуга келгеш, ол чоргал-рал-биле мынчаар чугаалар долу эргелг болгон: «Мзон чогаалдык ажд-чорудулашканын өскөршн чок чүдүлөр дорамчылашканын, ийи арыштыг чорукка, мезгелшкенин, дорбетишкенин, саттынышканын, хоош кург болаларга болгон олар шыкап өскө-даа мынчг чоругура дуралашканын болуп келгеш».

Михаил Евграфович Салтыков 1826 чылдын январь 27-де Казаньск уездде Спас-Угол дээр суурга төрүтүнгөн. Оң азыр болгон чалым чылдары крепостниктиг эргелгине эне хаймыгы үзүлгүн херечин болуп, бай анышын басты дорамчылашканын, адыларын эргелг, камгалда чок башкыдышканын көрүп келген. Оң азыр каржы-дерани кичи чороан. Оң чүдө бодуну эргелгине тарашканын басты дорамчылашканын аныда, кадыныга, ажд-чоруге каржы-халыктыг болуп чорашканын сөзүндө, Салтыков бодуну сактынышканын бижээ.

М. Е. Салтыков 1836—1838 чылдарда Москванын дорон институтуна беренин турган. Оң «Ларан» деп баштайгы шүтүү 1841 чылда «Библиотека болгон номчулга» деп журналга парлаттыган. Оң соода, ады чыл эргелгине «Ада-чүрттүн демделгелери» деп журналга «Чоруду» деп тоожуу парлаттыган. Бир чыл болгонда, ол-да журналга

«Бузалган херек» деп тоожуу көстүп кээрге, ол дээр Салтыков байы-саалгага таварлажып, хоругдалга чыткан Шан мындыг ителеге байы-саалганын соода, 1855 чылдын ноябрда Александр II хаан Салтыковтун «кааа чүрттүн ажд-чорудулашканын боду бижээ» деп чөпшөрдөлдө берген.

1856 чылдан эгелээш, Салтыковтун очерктери болгон расказдары, шплетери парлагалга көстүп кээп, чогаал ажалынче уаг баамчанын кылып эгелээш. И. Г. Чернышевский, Н. А. Добролюбов олар оң очерктеринин чымышканын болгон өскө-даа чогаалдарын толорай аналгит берип, Салтыков-Штеринин чогаалдарын уаг учур-дулашканын дугайында түдүлгүн хей катип бижип келген. Н. А. Некрасовтун удузтун турганы «Ада-чүрттүн демделгелери» деп журналдын редакция кезигунгө Салтыков элзеп каш чылдарда ажалдан келген. Оң журналга оң хей санымг очерктери, расказдары болгон романырдыан уагулдулери уада-дараа парлатканын турган.

Михаил Евграфович даштыкка эмелдин турган, дүмбей карангага бүргеттерген хаанын Россиянын күрүнө тургузуп болгон оң дорамчылашканын чонупу чүртталганын дугайында чогаал ажалын кылып биче-даа соксаткан. 1876 чылда Салтыков даштыкка элзеп келгеш, Некрасов ар аараан турган, оң Салтыков «Ада-чүрттүн демделгелери» деп журналды удузтун баштай берген.

М. Е. Салтыков-Штеринин «Дээр» (Толдөөсү), «Пешоконун бургузун», «Помаллар болгон помалдулар», «Бир хоорайын төгөтү» деп романын, тоожулары болгон өскө-даа чогаалдары чечен чогаалдын адым чорудуу кирген. Оң бодуну чогаал ажалдырдын хаанын эрге-чатырганы болгон

крепостниктиг эргени, дорамчылашканын чорукту, үзгөрдөшкенин, чашаалаашканын, дүмбөтөчү чорукту болгон ол үдөгү амыралдык өскө-даа бак талаларын камчылара чокка сойлап бижээ.

В. И. Ленин уаг орус сатрик М. Е. Салтыков-Штеринин чогаалдык ажалын уагу-биле үзгөш. Россияны революсчү демселдин үш үс-чалуушканын дугайын, революсчү ажалдыкчаларын үш саттынын дугайын чугаалган турган. В. И. Ленин ийги дугаар салга болза «Чернышевскийден эгелээш», «Уаг чүра-оролук» маалырадыг чедир, революсчүлар-разночинер болуп деп айткан. Ленин чугаал турары-биле алырга, декабристер чон-биле харылаа чок турган болза, разночинер уаг массалар-биле харылаанын бижылган, революсчү агтанын күштөдгөр, чонуну революсчү меделерин отурагына боттарынын бүгү муштерия берген. Оң түдөлгө Россияны революсчү демселдин үшү шитирилг чө-чазды — пролетар революсчылгын үс-чазды белеткелгенин. Орус революсчү ажд-чорудулашканын ол салгалына уаг орус чогаалык-сатрик М. Е. Салтыков-Штерин хамааржы.

Т. САЯН-ОЛ.

Эрес-маадырлыг болганы дээш

Рейс автобусун авариязын бодурбас дээр эрес-маадырлыг чорукту кылганы дээр СССР-нин Транспорт тууунун министрствозун төдөдөл-шнчилеп тыгышкын ажд-чорудулашкын ол эргелдин чалаачыны, коммунист-тиг куш-ажалын шалычын чораш Михаил Николаевич Митрофанову СССР-нин Дээр Советинин Президиуму бо чылдын январь 25-теги Чарымын азуаар Ленин ордени-биле шагнаан.

Эрткен чылдын декабрь хүнеринин бирээниде М. Митрофанов чүк машиназы-биле автобас

аже эеп кал чораш. Москва чанында Люберцы хоорайын эр-тип чораш, он метр хандыр кооргалче чоруту чылып кирип чыткан рейс автобусун Михаил кенертен эскерип каан. Ийденчек калыр алдык кырынга автобусун чалаачыны ону тургузуп кааш чорут барганынын уламындан мындыг чорук болган.

М. Митрофанов автобусу эр-тип мангакташ, бодуну машиназын орукту доора тургузупкан. Эрес-маадырлыг чалаачыны автобуска чедө хонуп келгеш, кабинаны ажалдыр орадашкан. Хоржок болган. Хар аразында уаг

даш чытканын ол көрө тырттып каан. Митрофанов ол ашты чүтүп иткелээш, дугуй алаанын эскеп салыпкан. Бар-ла күжү-биле ол ашты быжылап туткан. Автобус кооргалын өскө талаачыныч элзеп аш дүшкөш, орукта доора тургузуп каан чүк машиназыга барып үскөш, локтаай берген. Ийчангаш автобуска олурган бежен кижинин амы-тыны камгалап алынган. Оң ден эвес тулчушкунга, 50 кижини аштынын дээр сегиржип алышканын, Михаил Николаевич Митрофанов өдгөн.

(СЭТА).

Лерткү арын

Патриоттарнын каннакчызы

Совет Армияга, уаг чүтүлгө болгон Шериг-далай болгон дугааларын Кызыл дук орденин эки-тура яниткелди (ДССАФ) тургустунга-ла январь 23-те үжөн тос чыл болган. Оң 1927 чылдын январь 23-те организастатканын болгон бодун ажалын агаардан химиктиг талаашканына уаг демселжир тускай отратай эгелээш, амы үзө хей миллион совет кижилерин патриоттук организастияны болу берген. Совет Эвдильинин үш дакпыр Маалырлары А. Покрышкин, И. Божедуб, Совет Эвдильинин Маалырлары В. Талалкин, А. Маресев болгон өскөлөр-даа ДССАФ-тын болгонумеринге баштайгы билдирерин алганнар. Совет эртемни бүгү делегейге алдарыткан удуздук-космонавт Ю. Гагарин ДССАФ-ын Саратов хоорайга уаг чүтүлгү доораан, каан. Ада-чүрттүн Улуг дайыннын чылдарында шылаптар үген уаг-дукчуларын, парашютчуларын, радиостерин, часпас алыгыларын элзеп хейн база ДССАФ белеткээ. Оларын иштинин 273 кижилер Совет Эвдильинин Маалыры деп хундулуг атты чедип алган болгон он-он муң кижилер орденин болгон медалдары-биле мангакташкан. Тускай отратай эгелээш салганы патриотчу ажалдык болгон кээде клубтарында, болгонумеринде өрөөнү турар совет кижилер Төрөн чүртүн камгалаарыга боттарынын уагу кирип турарлар.

Бистин республиканын ДССАФ комитети чамлык башкыларын кылган. Оң чүдө чалаачыларын эвес, радиостерин, телеграфистерин, телефонистерин, мотоциклистерин, кемечилерин белеткел турар аларган. Оң-биле калы, чер-чөдө ДССАФ комитетин анык хамааталарын мериг ажалын эрттиргенин белеткел, чүрттукчю чонун отратууга камгала-массалыг ажалын калбартын турар.

М. МВГЕ.

Чая чемпион

Ийме сес чыл школазын хонкейжилери Хемчиктин кылгаш до-жуну кырынга дышпанын хун санында бо-ла чыгып келгешер. Эртен дышпанын хунд база мындыг болгон. Ийналын үстүк класт-тарын тоңкей командаларын меригалаашканын эгелээш. Көрүчүл-дерин хей кезин школазын эр-тег чыгып чемпиону 8-ги кластын командалык тилээр боор деп болгон турганын. Ийналда-да 7-ги кластын командалык шымыр камгалаашканын М. Эрес-ол дидим, камгалай ойнааш, командалык тилеги-ген чедип адыр арганы берген.

Ам школазын бо чая чемпион — 7-ги кластын командалык Хор-Тайга. Баян-Тайга сес чыл школазын командалары-биле он-хуу уаг-жышкыгы белеткелгел турар.

М. МААЛЫ.

Өйү келбээн бе?

Бай-Тайга районун Мугур-Ансы суурну дөмкөска спорттук кышкы хейирлерине маргалаалар организастарыга таарымчалыг, «Мал-чыш» колхозтун төвү бо суурну аныктарын колхозтун номсомол организастиянын секретары он Хертен Сандыккалга бо айтыргын чугаалажып көрүп каш катип савалдар келсе-даа, чөптүг саналды ол херекке албай келген. «Бо айтыр-гыны чугаалажып өйү келбээн бе?»—деп, аныктар айтырып турарлар.

Х. МАНДАН-ОЛ.

Италиянын коммунистеринин съездизи

Италиянын Коммунист партия-зын XI съездизи Римде эртин турар.

Делегейин дыка хей чүрттарынын коммунист болгон ажалын акы-дуча партияларын, оларын аразында СЭП ТК-нын Президиумуну кезигуну, СЭП ТК-нын секретары М. А. Суелов баштаар СССР-ия Коммунист партиязын төдөлгелери ол съездизе олурун турар.

«Тайбын дээр, социализмче итали оруктап бурунгаар шимчээшкени

дээр, чая демократтыг хей нуруу, ажалын болгон социализмг күштерин чамгыс элзеп дээр» деп клеткеди Италиянын компартиянын чипине секретары Луиджи Лонго съездизе кылганын соода СЭП-нин төдөлгелерин баштын. СЭП ТК-нын Президиумуну кезигуну, СЭП ТК-нын секретары М. А. Суелов съездизе чүве чугаалааш, акы-дуча итали Компартияга, бүгү итали коммунистерге Совет Эвдильинин коммунистериян, бүгү

ТЕЛЕГРАФ МЕДЭЛЕП, ДАМЧЫДЫН ТУР

совет улустан дайынчы ниг байырны чедирген

ИКП-нин XI съездизинге СЭП ТК-нын байырыг чалаанын М. А. Суелов номчаан.

(СЭТА).

ЯНЗЫ-БҮРҮ ДИПТЕРДЕН МЕДЭЭЛЕР

КАДЫ АЖЫДАЖЫГА
1966—1967 чылдарда СССР-ия Көдө ажал-агыл министрствозу болгон көдө ажал-агыл эртемни-нин Бүгү-өзгөлгө академиязы биле ПУР-яун Көдө ажал-агыл министрствозу болгон эртемни-нин Полта академиязынын аразында эртем-техниктиг кады ажалдажылга дугайында протоколга ат салышканын Варшава болгон. Дуржулганы калба-биле солзуларын, ийи чүрттарынын түскай эртемни-лерин болгон эртемни-лерин кайы-кайыныче командировакалар.

ПРОФИВЕЛДЕР СЪЕДЗИ
Профторикин соодак чок өздөлдө болгон оң-биле холбаштар боттук ажал төдөлгелерин уагу-биле куула-зын барымын-герман ажалды чон-ларын дүвөрүлгүн улам болду-руп турар. Оң уагуула профил-дизинин барымын-герман катты-жышкынынын ала болуп эртен эдечелг съездизинин киржикчи-лерин кичээлгелдин төвүгө амылрал дөдөлгелдин болгон тариф

политиказынын айтыргалары ажалды чонларын социал хандырылга-зын айтыргалары-биле тергелеш-тир тургустунан турган.

Барымын-герман төдөлгелерин каттыжышкынынын съездизин ажалды чонларын материалдыг байдалын экижидерин негез чамлык резолюцияларын хүдөш алган.

КОВЕДУР ТУРАП
1966 чылда барымын-герман армия-нын саны 18.000 ажал солдаттарга болгон офицерлерге лемей өскөн турар. 1966 чылдын төвүгүгө дүв-десерин ийити саны 465.000 хай солдаттар болгон офицерлер болгон турар.

ПОЛИТИКА ЭСКЕРИЛБЕС
Италиянын КНО-яун чанында доктаамал төдөлгелдин Адебо чок-та чая эрге-чатыргалга кирген чала-тын чүртга соодак болушкунулар дугайында меделгелди КНО-га бол-ган парлагла конференциямынга номчаан. Генерал Агвин Иронинин командалык-биле ийтерги армия-ны хей кезин федералдыг чалакка

шыныч болуп чорукту хевээр ар-тык болгон чүртга байдалга нон-тралду тургузганын бажымкар-ны доп-дараан алган дээрин медел-гелде меделгел турар. Игериянын даштык болгон иштинин политика-зы эскериле чокка артар.

АЖЫЛЧЫНАР ЧЫСКААЛЫ
Франциянын Чер-ортуу далай эрминде Пор-де-Бук хоорайжыгаш-тын муң хире ажалчыныр болгон албан-ажаакчалары боттарынын бай-далын хей-инитинин кичээлгенин хандылары-биле алаа эвес чыскаал-ды организастаан. Олар вокзалга че-де бергеш, Парижтен келген поездин долгандыр турганын; олар пас-сажирлерге хуудустарын тараткан, «Пор-де-Буктун судолорду туду» за-молуун халаттыг байдалын кыла бижип турар. Алаа сөөлүг була чартык чылдарын дургузуга яв-зы-буру чылдары-биле ажалчы-нарын санын 600 кижиге кызыр-ган.

(СЭТА).

Туляремия болгаш ону баш удур болдурбазы

Туляремия — халдавырлыг аарыг. Бо аарыгын өөсүдүкчү 1911 чылда АКШ-тын Туларе деп округ-га тынылган. Ийчангаш ол округ-түз азы-биле туляремия деп алаан. Аарыгын өөсүдүкчү төгөрик хев-ердин хемик микробтар болуп. Хүн тырмынга болгон чыгыга олар до-раан өлүп каалар. Ийчазда-да сут-га, дооруш каан эске ол микробтар үр үеде амылрап шыдаар.

Туляремиядан янзы-бүрү диги амьтаннар аарып болуп. Бир дуга-рында-ла халчкылар: өргө, күске, он-дараалар, колданыр, сут күскелери аарып. Кижилер ол аарыгын хал-дарынын аарыг аянар дамчыштыр чыппырын ол болуп. Аарыг анын кезин сойганда, кижинин кезинге шийбатар, балыжыгаштар дамчыш-тыр оң халдарын тараар. Аарыг-нын тараалышканы — бажын күс-келери болгон шымыра-сээк, саргы-лар баж болуулар.

Халдаыр кижинин организминге

тарааш, 3—7 хонганда аарыгын баштайгы демектери кестүр: хев-ертен шырынып, дидиреп келер, ээтин ийи 38—39 градус чедер, баш дескинер, буттарынын шындаг ээтир, курлак аарышкылыг алаар.

Аарыгын хевирлерин мындыг: бу-бонугу хевир, бестерин ыжып, хуу-ла бээр, карак, боостая, өкпе, ийин, шөйүндү аарымын дээр өскө-даа.

Бубонугу хевир колдук, мойн, чаак бестеринге тыптыр. Бестер ыжып хуудаш, хемчээли угалгыр. Бубоннар иринидип чарылгаш, балыг алаар болгон чоруту экирин. Боост-аа чараа ажыраарга аарышкылыг, ая-нига хевирдин алаар болгон ыдылы солгу укунга сарыг кат тыпы боор. Өкпе хевирин аарыг амьтаннарын (өргө, күске болгон эскелерин-даа) колугу турар терлери сараат, саван иштинге болгон тараа аразында хал-дары бар болуп. Мындыг ажалдыр-га ажаллап турган, кижилер аарып бо-лур. Аарыгын өкпе хевирин чончут

аар эртер болгон 2—3 айда күш-ажыл кылып шыдаас алаар.

Туляремияны бодурбас төдөлгө, дараазында чүдүлгелери сагыза чогур:

1. Туляремиядан диги амьтаннар-ны дараан демектери билдине бер-зе, оларын аянаары хоруглуг.

2. Аяныр-гыныш бригадаларын кезигунуни бо аарыгга уаг тарыл-галыг болуп ийикле, азы аарып эр-тирген кижилер аянаар ужулуг.

3. Өлгөн болгон дараан диги амь-таннарын кезин ажаллап болбас. Аарыгын баш удур бодурбас тө-дөлгө, куудуктарын ургучу арыг тур-гузар. Сугал ийип турар дамырак сугаларын эртеринге ботталдыбайн, адылаар болгон өлгөн амьтаннарын сөөгүн хөмөр. Чөм продуктла-рын күскелер чедес чеге шыгаар. Ая ээтин ийин-бичин кылдыр кес-кеш, акилди хайындырар херек.

В. КУЗНЕЦОВ,
эмчи-эпидемиолог.

Уда вас тираж!

Нүрунени 3 хуулуг иштин ойнаашкынын чээшкенин та-лазы-биле ойнаашкынын 109-ку тиражы 1966 чылдын январь 30-де Москва хоорайга болуп.

Чээшкенин 20 разрядтарын аайы-биле тиражга таваржыр ойнаашкынын:

Ойнаашкыныннарнын хемчээли	чээшкенин чэрби разрядтарына
5000 рубль	40
2500 рубль	100
1000 рубль	500
500 рубль	1600
100 рубль	14000
40 рубль	153760
Каттыкмак	170000

Ойнаашкыныннын нийти түвү 9.300.400 рубль.

Ойнаашкыныннын дараазында кол тиражтары март 30-де, май 30-де, июль 30-де, сентябрь 30-де, ноябрь 30-де, а ойнаашкынын немелде тиражы 1966 чылдын сентябрь 30-де болуп.

1966 чылда болгон дараазында чылдарла ойнап алыр аар эр-тег чылдарыны-биле деңгээр көөдүр, чүгө дээр, мурунда ойнаашкынга таварышкан облигациялар дараазында тиражтарга кршилес.

Ажаалга кассалары чээшкенин облигацияларын салып турар болгон хостуу-биле салып ал турар.

Нүрунени 3 хуулуг иштин ойнаашкынын чээшкенин обли-гацияларын салып алылар!

Ойнаашкынын тиражтарына кршиле!

КЫЗЫЛДЫН ТӨП АЖААЛГА НАССАЗЫ.

Ойнаашкынын тиражтарына кршиле!

Ойнаашкыныннарнын хемчээли

Ойнаашкыныннарнын хемчээли	чээшкенин чэрби разрядтарына
5000 рубль	40
2500 рубль	100
1000 рубль	500
500 рубль	1600
100 рубль	14000
40 рубль	153760
Каттыкмак	170000

Ойнаашкыныннын нийти түвү 9.300.400 рубль.

Ойнаашкыныннын дараазында кол тиражтары март 30-де, май 30-де, июль 30-де, сентябрь 30-де, ноябрь 30-де, а ойнаашкынын немелде тиражы 1966 чылдын сентябрь 30-де болуп.

1966 чылда болгон дараазында чылдарла ойнап алыр аар эр-тег чылдарыны-биле деңгээр көөдүр, чүгө дээр, мурунда ойнаашкынга таварышкан облигациялар дараазында тиражтарга кршилес.

Ажаалга кассалары чээшкенин облигацияларын салып турар болгон хостуу-биле салып ал турар.

Нүрунени 3 хуулуг иштин ойнаашкынын чээшкенин обли-гацияларын салып алылар!

Ойнаашкынын тиражтарына кршиле!

КЫЗЫЛДЫН ТӨП АЖААЛГА НАССАЗЫ.

Ойнаашкынын тиражтарына кршиле!

Ойнаашкыныннарнын хемчээли

Ойнаашкыныннарнын хемчээли	чээшкенин чэрби разрядтарына
5000 рубль	40
2500 рубль	100
1000 рубль	500
500 рубль	1600
100 рубль	14000
40 рубль	153760
Каттыкмак	170000

Ойнаашкыныннын нийти түвү 9.300.400 рубль.

Ойнаашкыныннын дараазында кол тиражтары март 30-де, май 30-де, июль 30-де, сентябрь 30-де, ноябрь 30-де, а ойнаашкынын немелде тиражы 1966 чылдын сентябрь 30-де болуп.

1966 чылда болгон дараазында чылдарла ойнап алыр аар эр-тег чылдарыны-биле деңгээр көөдүр, чүгө дээр, мурунда ойнаашкынга таварышкан облигациялар дараазында тиражтарга кршилес.

Ажаалга кассалары чээшкенин облигацияларын салып турар болгон хостуу-биле салып ал турар.

Нүрунени 3 хуулуг иштин ойнаашкынын чээшкенин обли-гацияларын салып алылар!

Ойнаашкынын тиражтарына кршиле!

КЫЗЫЛДЫН ТӨП АЖААЛГА НАССАЗЫ.

Ойнаашкынын тиражтарына кршиле!

Ойнаашкыныннарнын хемчээли

Ойнаашкыныннарнын хемчээли	чээшкенин чэрби разрядтарына
5000 рубль	40
2500 рубль	100
1000 рубль	500
500 рубль	1600
100 рубль	14000
40 рубль	153760
Каттыкмак	170000

Ойнаашкыныннын нийти түвү 9.300.400 рубль.

Ойнаашкыныннын дараазында кол тиражтары март 30-де, май 30-де, июль 30-де, сентябрь 30-де, ноябрь 30-де, а ойнаашкынын немелде тиражы 1966 чылдын сентябрь 30-де болуп.

1966 чылда болгон дараазында чылдарла ойнап алыр аар эр-тег чылдарыны-биле деңгээр көөдүр, чүгө дээр, мурунда ойнаашкынга таварышкан облигациялар дараазында тиражтарга кршилес.

Ажаалга кассалары чээшкенин облигацияларын салып турар болгон хостуу-биле салып ал турар.

Нүрунени 3 хуулуг иштин ойнаашкынын чээшкенин обли-гацияларын салып алылар!

Ойнаашкынын тиражтарына кршиле!

КЫЗЫЛДЫН ТӨП АЖААЛГА НАССАЗЫ.

Ойнаашкынын тиражтарына кршиле!